

Monika ŁADA

BADACZ CZY SUPERKONSULTANT – WIZJA ABSOLWENTA STUDIÓW DOKTORANCKICH Z ZAKRESU NAUK O ZARZĄDZANIU

RESEARCHER OR SUPER CONSULTANT – IMAGE OF THE GRADUATE OF PHD STUDIES IN MANAGEMENT

Katedra Ekonomii, Finansów i Zarządzania Środowiskiem, Wydział Zarządzania, AGH Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, ul. Gramatyka 10, 30-067 Kraków
e-mail: mlada@zarz.agh.edu.pl

Summary. The aim of this paper is to display existence of two parallel images of the graduate of PhD studies in management. The discussion presented is based on the results of the research conducted in a Polish university. The study covered all research proposals prepared by PhD candidates for the purpose of the recruitment process. The analysis indicates that candidates would mostly prefer to conduct practically oriented research. The majority, instead of viewing themselves as researchers, in the future would prefer to become experts (super consultants) actively improving management systems in organizations.

Słowa kluczowe: nauki o zarządzaniu, studia doktoranckie, absolwent.
Key words: management science, PhD studies, graduate.

WSTĘP

Obserwowany w Polsce w ostatnich kilkunastu latach dynamiczny rozwój studiów doktoranckich sprawił, że stały się one główną ścieżką prowadzącą do uzyskania stopnia naukowego doktora w Polsce. Oprócz ważnej roli wspomaganie rozwoju badań naukowych w jednostce studia te w sferze operacyjnej są traktowane jako działalność dydaktyczna uczelni na III stopień kształcenia akademickiego. Ta dwoistość w postrzeganiu studiów doktoranckich przyczynia się do rozbieżności w postrzeganiu ich celu: czy jest nim przygotowanie na potrzeby praktyki gospodarczej specjalistycznych kadr z określonego zakresu merytorycznego czy wykształcenie badaczy posiadających wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne niezbędne do poszerzania wiedzy naukowej w wybranym obszarze. Dylemat ten ujawnia się szczególnie w tzw. naukach praktycznych, zorientowanych na badania określonego wycinka realnego świata, do których niewątpliwie należą nauki o zarządzaniu ściśle powiązane z praktyką gospodarczą.

Wskazany dylemat w literaturze przedmiotu jest już zidentyfikowany i przedstawiany w różnych ujęciach. Doktorat akademicki czy praktyczny (Małaga 2013) oraz wskazywanie istotnej kwestii aplikacyjności badań z zakresu zarządzania (Lisiecka 2013) to tylko wybrane elementy prowadzonych rozważań. Ważne miejsce w tych dyskusjach zajmują wyniki badań empirycznych (m.in. Bieniok 2013; Borusiak 2013; Różański i Szychta 2013; Strużyna 2013)

prezentujące, jakim naciskom podlegają jednostki akademickie organizujące studia doktoranckie oraz w jaki sposób starają się im sprostać. Dotychczasowa wiedza na ten temat jest przede wszystkim oparta na wynikach badań ankietowych (doktorantów) oraz studiach przypadków (studiów). Interesujące wydaje się spojrzenie na cel studiów III stopnia z punktu widzenia oczekiwań absolwenta.

Celem artykułu jest przedstawienie wyników badań empirycznych, dotyczących wizji absolwenta studiów doktoranckich z zakresu nauk o zarządzaniu. Temat ten podjęto, rezygnując z pytania doktorantów o ich wizję przyszłości na rzecz poszukiwania przekonań na ten temat w propozycjach tematyki przyszłych rozpraw doktorskich. Przyjęta metoda badań polegała na analizie tekstów propozycji projektów badawczych przygotowywanych na potrzeby rekrutacji na studia doktoranckie organizowane przez Wydział Zarządzania dużej polskiej uczelni wyższej. Przedstawione rozważania mają na celu poszukiwanie odpowiedzi na pytanie badawcze, czy kandydaci na doktorantów widzą siebie w przyszłości jako superkonsultantów w zakresie zarządzania, doradzających praktykom czy raczej jako badaczy poszerzających wiedzę z zakresu nauk o zarządzaniu.

STUDIA III STOPNIA Z ZARZĄDZANIA – AKADEMICKIE CZY ZAWODOWE?

Zgodnie z Ustawą z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (art. 2, pkt 10) studia III stopnia to „[...] studia doktoranckie, prowadzone przez uprawnioną jednostkę organizacyjną uczelni, instytut naukowy Polskiej Akademii Nauk, instytut badawczy lub międzynarodowy instytut naukowy działający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej utworzony na podstawie odrębnych przepisów, na które są przyjmowani kandydaci posiadający kwalifikacje drugiego stopnia, kończące się uzyskaniem kwalifikacji trzeciego stopnia”. Umożliwiają one uzyskanie kwalifikacji III stopnia (art. 2, pkt 18h) „[...] w drodze przewodu doktorskiego przeprowadzonego na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, stopnia naukowego doktora w określonej dziedzinie nauki w zakresie dyscypliny nauki lub doktora sztuki określonej dziedziny sztuki w zakresie dyscypliny artystycznej, potwierdzone odpowiednim dyplomem”. Zgodnie z obowiązującymi regulacjami studia doktoranckie wspomagają, ale nie warunkują możliwości uzyskania stopnia doktora.

Jednostki akademickie, posiadające wymagane uprawnienia, są zainteresowane organizacją studiów tego typu z wielu powodów. Są one jednym ze sposobów na zwiększenie uzyskiwanej dotacji dzięki poprawie wskaźników (Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 marca 2015 r. w sprawie sposobu podziału dotacji z budżetu państwa dla uczelni publicznych i niepublicznych) stosowanych przy jej przydzielaniu (studia stacjonarne), a także uzyskanie środków z opłat wnoszonych przez doktorantów studiów niestacjonarnych. Innym ważnym czynnikiem, sprzyjającym wzrostowi limitów przyjęć doktorantów, jest zainteresowanie samodzielnych pracowników naukowych promowaniem i recenzowaniem rozpraw doktorskich. Osiągnięcia w tym zakresie przekładają się bezpośrednio na wewnętrzną i zewnętrzną ocenę dorobku naukowego kadry akademickiej. Konsekwencją tego jest również poprawa oceny i wizerunku jednostki akademickiej oraz całej uczelni. Wymienione uwarunkowania sprzyjają preferowaniu przez jednostki akademickie studiów doktoranckich

jako podstawowej drogi przygotowania i obrony rozprawy doktorskiej. W szczególności dotyczy to przewodów doktorskich w dziedzinie nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu.

W polskiej literaturze przedmiotu, dotyczącej studiów doktoranckich w dziedzinie nauk ekonomicznych (m.in. Modele kształcenia... 2013), dominują dwie, częściowo rozbieżne, wizje absolwenta studiów doktoranckich (dalej: badacz oraz superkonsultant). Uwzględniając specyfikę nauk o zarządzaniu, przez badacza należy rozumieć osobę przygotowaną do prowadzenia badań naukowych, potencjalnego kandydata na pracownika naukowo-dydaktycznego jednostki akademickiej, instytutu badawczego czy innego rodzaju podmiotu, którego działalność jest ukierunkowana na dostarczanie wiedzy z zakresu nauk o zarządzaniu. Superkonsultant oznacza natomiast osobę o wysokich kwalifikacjach eksperckich, przygotowaną do pełnienia funkcji zarządczych w organizacjach lub doradzającą zarządzającym w doskonaleniu systemów zarządzania.

Analizując publikacje, prezentujące zakres studiów doktoranckich z nauk o zarządzaniu (m.in. Gołemska 2013; Różański i Szychta 2013), można stwierdzić, że ta forma kształcenia jest realizowana przede wszystkim z myślą o przyszłych badaczach. Odzwierciedla się to m.in. w programach studiów obejmujących, oprócz zajęć z merytorycznych, moduły dotyczące metodyki badań naukowych oraz przygotowanie dydaktyczne prowadzone zarówno w formie zajęć, jak i praktyk. Ich realizacja sprzyja uzyskaniu przez doktorantów zakładanych efektów kształcenia powiązanych z pracą badawczą na potrzeby rozprawy doktorskiej. Dowodem postępow w tych badaniach są prezentacje i publikacje naukowe przygotowywane przez doktoranta w toku studiów (Borusiak 2013), które są niezbędne, by otworzyć przewód doktorski i z sukcesem obronić rozprawę. Rozwijane w ten sposób kwalifikacje doktorantów są nastawione na zwiększenie osiągnięć z zakresu nauk o zarządzaniu i na propagowanie ich wyników. Takie podejście do roli studiów umożliwia doktorantom podejmowanie badań o charakterze teoretycznym i praktycznym, badań podstawowych i aplikacyjnych, swobodny wybór paradygmatów i metod badawczych, jak również przygotowywanie interdyscyplinarnych projektów badawczych. Jednak taka formuła wielu doktorantów zaskakuje i rozczarowuje (Strużyna 2013).

W Polsce w różnych obszarach nauk ekonomicznych, w tym w naukach o zarządzaniu, ugruntowany jest tzw. mit superkonsultanta (Kozarkiewicz i Łada 2011), według którego badacz powinien być wysokiej klasy ekspertem posiadającym kwalifikacje przydatne do doskonalenia praktyki gospodarczej. Lisiecka (2013) uważa, że w naukach o zarządzaniu kładzie się nacisk na formułowanie zaleceń praktycznych dotyczących rozwoju organizacji, a użyteczność wyników powinna być efektem podejmowanych badań. Autorka ta wśród przyczyn takiego podejścia wymienia oczekiwania środowisk gospodarczych. Odzwierciedlają się one w postaci celów formułowanych przez organizatorów studiów doktoranckich, powiązanych z poszerzeniem „[...] wiedzy niezbędnej do pełnienia funkcji menedżerskich na różnych szczeblach zarządzania w różnych podmiotach gospodarczych i instytucjach” (Różański i Szychta 2013, s. 64). Podejście to wręcz określa aktualne tendencje rozwojowe. Wydaje się jednak, że powoduje istotne zawężenie zainteresowań badawczych potencjalnych doktorantów do badań o charakterze aplikacyjnym prowadzonych z myślą o potrzebach konkretnego podmiotu gospodarczego.

Przytoczony przykład jednego z celów studiów doktoranckich świadczy o tym, że poszczególne jednostki akademickie, prowadzące studia doktoranckie z zakresu nauk o zarządzaniu, w różnym stopniu starają się łączyć obie wizje absolwenta. Sprzyja temu dwutorowy tryb organizacji kształcenia III stopnia – stacjonarny i niestacjonarny (lub wieczorowy). Ta druga forma jest skierowana do menedżerów – praktyków w naturalny sposób zainteresowanych wykorzystaniem kwalifikacji uzyskanych na studiach III stopnia do dalszego rozwoju własnej kariery zawodowej. Powstają jednak pytania:

- Czy wyniki badań przydatne pojedynczemu odbiorcy będą się przyczyniać do poszerzania wiedzy z zakresu nauk o zarządzaniu?
- Czy wyobrażenia kandydatów na doktorantów na temat rozprawy doktorskiej, jako opracowania prezentującego wyłącznie zalecenia dla praktyki, i naciski na taki sposób jej realizacji nie przyczynią się do obniżenia jakości i wartości doktoratów?

W związku z powyższym w literaturze przedmiotu (m.in. Malaga 2013) zwraca się uwagę na potrzebę wyodrębnienia i realizacji w naukach ekonomicznych dwóch komplementarnych ścieżek kształcenia – akademickiej i zawodowej.

Jeśli chodzi o tematykę podjętą w artykule, istotne wydaje się to, że przedstawiona wizja absolwenta nie tylko wpływa na sposób kształtowania programów studiów III stopnia, ale bardzo wyraźnie przekłada się na tematykę badawczą wybieraną przez doktorantów, przyjmowane paradygmaty i metody badawcze czy sposób osadzenia rozważań w dotychczasowym dorobku naukowym. Warto zatem przeanalizować, w jaki sposób doktoranci wizję siebie, jako przyszłego doktora nauk ekonomicznych, przenoszą na sformułowania ujęte w propozycjach projektów badawczych.

METODA

Przeprowadzone badania obejmowały analizę opisów projektów badawczych złożonych przez kandydatów na doktorantów w procesie rekrutacji na studia z zakresu nauk o zarządzaniu, organizowanych przez Wydział Zarządzania jednej z dużych państwowych polskich uczelni wyższych. Ogółem analizie poddano 31 propozycji doktorantów zainteresowanych studiami w trybie stacjonarnym (20 osób) i niestacjonarnym (11 osób). Na podstawie każdej propozycji określano ogólną tematykę badawczą, którą potencjalny doktorant chciałby się zajmować, identyfikowano źródła inspiracji do podjęcia proponowanych badań oraz wskazywano cel przeprowadzenia projektu badawczego. Ponadto zaznaczano w tekście charakterystyczne zwroty odzwierciedlające sposób postrzegania znaczenia wyników proponowanych projektów. W dalszej części badań podjęto próbę usystematyzowania analizowanych propozycji według klasyfikacji rodzajów badań zaproponowanej przez Thietart i in. (2001). W szczególności starano się określić elementy teoretyczne, empiryczne i metodologiczne, które doktoranci chcieli wykorzystać w badaniach, i elementy podawane jako ich bezpośredni efekt. Zgodnie z przyjętym modelem uwzględniono również: wyjaśnienie, przewidywanie, zrozumienie lub zmianę rzeczywistości gospodarczej. Na tej postawie sformułowano wnioski o sposobie postrzegania przez kandydatów na studia doktoranckie wizji siebie samych jako absolwentów tych studiów, czyli doktorów nauk ekonomicznych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu.

WYNIKI

Zestawienie najważniejszych wyników analizy propozycji badawczych doktorantów przedstawiono w tab. 1. Umieszczono w niej kod doktoranta, formę realizacji studiów, ogólną tematykę badań, inspirację do podjęcia danego problemu badawczego oraz główny cel proponowanego projektu.

Tabela 1. Wyniki analizy propozycji badawczych

Kod	Forma	Tematyka	Inspiracja	Cel badań
DOK1	ST	zarządzanie kapitałem intelektualnym	praktyka	wskazanie narzędzi i sposobów ich stosowania
DOK2	ST	ocena efektywności produkcji...	praktyka	opracować system wspomagania decyzji
DOK3	ST	szczupłe zarządzanie	praktyka	ocena efektywności metod i ich wdrożenie
DOK4	ST	marketing	praktyka	znalezienie najbardziej precyzyjnej strategii marketingowej w czasie kryzysu
DOK5	ST	zarządzanie kryzysowe	praktyka	opracowanie systemu zarządzania pozwalającego na minimalizację strat związanych z kryzysem
DOK6	ST	decyzje inwestycyjne i wartość zasobów	praktyka	stworzenie algorytmu postępowania i modelu wyceny
DOK7	ST	zarządzanie zasobami ludzkimi	praktyka / / badania	zapropozowanie nowych sposobów zaangażowania i motywacji
DOK8	ST	prognozowanie na potrzeby zarządzania sektorem	teoria / /praktyka	zapropozowanie modelu ekonometrycznego
DOK9	ST	zarządzanie przedsiębiorstwem branży X	praktyka	budowa modelu prognozowania popytu i opracowanie strategii zarządzania
DOK10	ST	zarządzanie w firmach rodzinnych	badania zagraniczne – brak polskich	porównanie wyników spółek rodzinnych i pozostałych
DOK11	ST	zarządzanie innowacjami	praktyka	wskazanie roli wybranych jednostek na rozwój systemu innowacji
DOK12	ST	zarządzanie zasobami ludzkimi	praktyka	wskazanie czynników motywujących
DOK13	ST	zarządzanie przedsiębiorstwem branży X	praktyka	budowa modelu prognozowania popytu i opracowanie strategii zarządzania
DOK14	ST	zarządzanie ryzykiem	praktyka	stworzenia wzorcowego standardu zarządzania ryzykiem
DOK15	ST	zarządzanie zmianą	praktyka	poznanie skutków zmian... i stworzenie wzorców efektywnych rozwiązań
DOK16	ST	zarządzanie cenami	praktyka	poznanie czynników powodujących różnicowanie cen zasobów
DOK17	ST	zarządzanie kreatywnością	praktyka	wskazanie obszarów, miejsc i stanowisk, w których kreatywność przynosi największe korzyści
DOK18	ST	zarządzanie zasobami niematerialnymi	praktyka	zbadanie roli zasobów niematerialnych w zarządzaniu wartością firmy
DOK19	ST	zarządzanie procesem...	literatura / / praktyka	wskazanie czynników determinujących efektywność procesu...
DOK20	ST	marketing	praktyka	zidentyfikowanie i pogrupowanie czynników determinujących efektywność kampanii...
DOK21	NST	zarządzanie międzykulturowe	praktyka	zastosowania metod zarządzania w środowisku wielokulturowym
DOK22	NST	zarządzanie przedsiębiorstwem branży X	praktyka	opracowanie modelu funkcjonowania organizacji
DOK23	NST	zarządzanie MSP	praktyka	metody wykorzystywane przez MSP do zarządzania sprzedażą

Tabela 1. Wyniki analizy propozycji badawczych (cd.)

DOK24	NST	zarządzanie projektami	praktyka	opracowanie kompleksowego modelu zarządczego zapewniającego optymalną alokację kapitału
DOK25	NST	zarządzanie zasobami ludzkimi	praktyka i literatura	wskazania, analiza i badanie czynników dysfunkcyjnych wpływających na ...
DOK26	NST	zarządzanie strategiczne	praktyka	opracowanie kompleksowego, wzorcowego modelu... zapewniającego skuteczną realizację przyjętej strategii w ...
DOK27	NST	zarządzanie strategiczne	praktyka	analiza modeli biznesu sektora X
DOK28	NST	zarządzanie projektami	praktyka / wcześniejsze badania autora	zbadanie wpływu metodyk zarządzania projektami na procesy zarządzania wiedzą
DOK29	NST	zarządzanie odpadami	praktyka	opracowanie modelu / systemu zarządzania odpadami
DOK30	NST	zarządzanie oświatą	praktyka	wpływ klas uniwersyteckich na kształcenie w liceach
DOK31	NST	zarządzanie sferą publiczną	praktyka	analiza systemu zamówień publicznych

Zaproponowana przez kandydatów na studia doktoranckie tematyka badawcza była bardzo szeroka i mieściła się w najpopularniejszych obszarach nauk o zarządzaniu. Obejmowała m.in.: zarządzanie strategiczne, zarządzanie procesami i projektami, zarządzanie zasobami ludzkimi, zarządzanie innowacjami i kreatywnością oraz marketing. Niektóre tematy były formułowane na pograniczu tematów z zakresu nauk o zarządzaniu i innych dyscyplin nauk ekonomicznych, np. finansów (DOK6, DOK18) i ekonomii (DOK11, DOK16). Obiektami badawczymi miały być zarówno duże przedsiębiorstwa, jak i mniejsze firmy, instytucje i organizacje działające nie dla zysku.

Uwagę zwraca fakt, że wszyscy kandydaci, uzasadniając wybór tematyki, wskazywali na problemy lub niedostatki praktyki gospodarczej. Zaledwie jeden doktorant, zainteresowany studiami stacjonarnymi (DOK8), wykazał lukę teoretyczną, przedstawiając wyniki najważniejszych dotychczasowych badań naukowych. Podobne podejście, chociaż nie wprost, przedstawił inny przyszły doktorant (DOK10), wskazując, że badania przeprowadzone za granicą nie zostały jeszcze zweryfikowane w Polsce. Dwóch kolejnych kandydatów na studia stacjonarne (DOK19) i niestacjonarne (DOK25) powoływało się na opinie przedstawiane w literaturze przedmiotu. Jedna osoba (DOK28) przywoływała również wyniki własnych wcześniejszych badań, inna – wyniki badań innych autorów (DOK7) jako dodatkowe (oprócz wyzwań praktycznych) uzasadnienie wyboru tematu. Dla pozostałych 25 kandydatów wyzwania praktyki były głównym powodem wyboru proponowanego tematu badań.

Wśród głównych celów propozycji projektów wyróżniono cztery grupy:

- 1) propozycje nowych rozwiązań dla praktyki gospodarczej (17 projektów);
- 2) analizy wpływu wybranych czynników na inne charakterystyki, przeważnie związane z efektywnością działalności (10 propozycji);
- 3) analizy stanu lub różnic w wybranych kwestiach zarządzania lub podmiotach (4 projekty);
- 4) modele prognozowania (3 propozycje).

Trzy dokumenty zawierały dwa główne równoległe cele teoriopoznawcze i aplikacyjne, dlatego zostały uwzględnione dwukrotnie.

Najliczniejsza grupa obejmowała propozycje opracowania rozwiązań dla praktyki gospodarczej. Ich autorzy chcieliby wskazać narzędzia i metody warte stosowania (DOK1, DOK3, DOK21,

DOK23) lub opracować: systemy (DOK2, DOK5, DOK29), sposoby (DOK7) modele (DOK22, DOK24, DOK26), algorytmy (DOK6), strategie (DOK4, DOK9, DOK13) i wzorce (DOK14, DOK15) poprawiające efektywność działalności określonych grup lub pojedynczych podmiotów. Część doktorantów (np. DOK21, DOK24, DOK26) podejmujących studia w trybie niestacjonarnym wskazała wręcz podmiot, w którym obecnie pracuje jako potencjalnego odbiorcę implementującego wyniki projektu badawczego.

Wśród pozostałych propozycji badań, których cele są w większym stopniu teoriopoznawcze, dominują propozycje dotyczące wpływu wybranych czynników na zjawiska sprzyjające zwiększeniu efektywności. Przyszli doktoranci chcieliby badać zarówno czynniki bezpośrednio determinujące efektywność danej działalności, w tym wykorzystanie określonych zasobów (DOK18), wprowadzanych zmian (DOK15), wybranych procesów (DOK19) lub przedsięwzięć (DOK20), a nawet całej działalności (DOK20). Do tej grupy zostały również zaliczone propozycje badań wpływu określonych rozwiązań praktycznych na czynniki sprzyjające zwiększeniu efektywności, takie jak: motywacja i zaangażowanie (DOK12, DOK25) innowacyjność (DOK11) i kreatywność (DOK17) czy zarządzanie wiedzą (DOK28). Kolejną, jeszcze mniejszą, wyodrębnioną grupę stanowią propozycje skierowane na analizę stanu systemu, np. systemu zamówień publicznych (DOK31), modeli biznesu w wybranej branży (DOK27) czy na wskazanie różnic np. w wynikach spółek rodzinnych i pozostałych (DOK10), a także w czynnikach determinujących ceny wybranych zasobów (DOK16). Trzy pozostałe propozycje (DOK8, DOK9, DOK13) dotyczą skonstruowania modelu matematycznego na potrzeby prognozowania wybranych wielkości rynkowych. W dwóch przypadkach (DOK9 i DOK13) prognoza ta ma być postawą formułowania strategii zarządzania w przedsiębiorstwach branżowych.

Najwięcej trudności napotkało odniesienie propozycji badawczych do przyjętego modelu badań z zakresu nauk o zarządzaniu. Wiele opisów było bardzo ogólnych i nie zawierało odniesienia do szczegółowych elementów teoretycznych, empirycznych czy metodologicznych, które były punktem wyjścia do sformułowania celów projektu. Niedostatki są wyraźnie widoczne w przypadku elementów teoretycznych. Tylko dwóch doktorantów (DOK8 i DOK10) przytoczyło wcześniejsze badania i wskazało na potrzebę poszerzenia lub weryfikacji ich wyników. Potwierdza to wnioski z wcześniejszej analizy, że głównym argumentem potwierdzającym zasadność wyboru tematyki badań były potrzeby praktyki. Większość propozycji dotyczyła opracowania elementów empirycznych, które mogłyby być wykorzystane do zmiany rzeczywistości gospodarczej. Jednak również ci przyszli doktorzy, którzy chcieliby tworzyć i weryfikować elementy teoretyczne służące do opisu, wyjaśnienia lub prognozowania zjawisk ekonomicznych, formułują propozycje badawcze z myślą o wykorzystaniu uzyskanych wniosków do doskonalenia praktyki gospodarczej.

WNIOSKI

Przeprowadzona analiza propozycji badawczych przyszłych doktorantów wyraźnie wskazuje na chęć realizacji projektów badawczych, które miałyby znaczenie dla praktyki gospodarczej. Największa grupa kandydatów chciałaby realizować badania aplikacyjne zorientowane na wypracowanie wzorcowych rozwiązań dla wybranego sektora lub podmiotu

gospodarczego. Jednak nawet ci, którzy wybierają jako wiodące cele teoriopoznawcze, wyraźnie zaznaczają, że będą one miały znaczenie dla praktyki gospodarczej. Ten praktyczny aspekt badań jest argumentowany na etapie uzasadniania wyboru tematyki badań w taki sposób: „system taki nie funkcjonuje jeszcze w praktyce biznesowej” (DOK2), „należy opracować uniwersalne podejście do zarządzania w firmach branży” (DOK5), „brak metodyk i narzędzi skutecznej alokacji kapitału” (DOK24). Jednak szczególnie widoczne jest to w opisie efektów projektu. Doktoranci, którzy chcą proponować rozwiązania aplikacyjne, piszą: „firmy będą zainteresowane tym obszarem badań” (DOK3), „optymalna strategia [...] pomoże zakończyć kryzys niektórych firm oraz wzmocnić ich pozycję w przyszłości” (DOK4), „praca mogłaby się przyczynić do lepszej oceny sytuacji na rynku przez przedsiębiorstwa przy podejmowaniu decyzji” (DOK6), „realizacja pracy ma umożliwić wypracowanie kompleksowych rozwiązań zapewniających rozwój tych przedsiębiorstw mimo obserwowanych negatywnych zmian” (DOK9 DOK13), „należy doprowadzić do znalezienia narzędzi, które przyczynią się do motywowania” (DOK12), „standard [...] będzie mógł być implementowany przez kadrę zarządzającą” (DOK15). Wykorzystanie wyników badań postrzegane jest w sposób następujący: „ważne jest sprawdzenie, w jakim stopniu i za pomocą jakich narzędzi możliwe jest efektywne zarządzanie” (DOK1), „pozwoli ocenić jakość zarządzania” (DOK10), „wypracowanie metodyki skutecznych kampanii” (DOK20), „pozwoli znaleźć najskuteczniejsze wzorce sprzedażowe w MSP” (DOK23), „powinno pozwolić organizacji na pomyślne wdrożenie odpowiedniej metody” (DOK28), „umożliwi wyciągnięcie wniosków, które mogą być przydatne dla gospodarki” (DOK31).

Z analizy tekstów wynika, jak silne jest przekonanie przyszłych naukowców o możliwości i potrzebie poszukiwania ogólnych, najlepszych sposobów postępowania. Z tego powodu propozycje badawcze są w dużym stopniu nastawione na znalezienie tych optymalnych rozwiązań i ich weryfikację praktyczną. Na etapie przygotowania propozycji tematyki rozprawy doktorskiej kwestie osadzenia badań w dotychczasowym dorobku teoretycznym oraz kwestie metodologiczne są postrzegane jako mniej istotne. Żadna z analizowanych propozycji nie nawiązuje do określonej teorii. W większości przyszli doktoranci nie mają aktualnej wiedzy teoretycznej lub nie uznają jej za istotne źródło poszukiwań tematyki przyszłych badań (luka teoriopoznawcza). Jeszcze trudniej jest w analizowanych propozycjach znaleźć nawiązanie do wcześniejszych badań empirycznych. Spodziewanym efektem badań mają być nie tyle nowe abstrakcyjne konstrukcje teoretyczne, ale przede wszystkim wnioski lub rozwiązania znajdujące szybkie zastosowanie w doskonaleniu systemów zarządzania w podmiotach gospodarczych.

PODSUMOWANIE

Podsumowując, wnioski z przeprowadzonych badań potwierdzają dominujące oddziaływanie mitu superkonsultanta na kandydatów na studia doktoranckie z zakresu nauk o zarządzaniu. Przyszli doktoranci widzą siebie, przede wszystkim, jako przyszłych ekspertów, którzy na podstawie wyników własnych badań będą mogli zmieniać na lepsze określone organizacje gospodarcze, a nawet całe branże. Podzielają oni – w dużym stopniu złudne i ograniczone – przekonanie o możliwości i potrzebie znajdowania w toku badań naukowych rozwiązań optymalnych, których zastosowanie w wybranym obszarze działalności gospodarczej będzie

obiektywnie prowadzić do maksymalizacji efektywności. Mniej istotne wydają się im kwestie ważne w podstawowych badaniach naukowych, takie jak: rozszerzanie wiedzy teoretycznej poprzez weryfikację i tworzenie nowych abstrakcyjnych konstruktów służących lepszemu zrozumieniu i wyjaśnieniu złożonych zjawisk zachodzących w rzeczywistości gospodarczej. Programy studiów doktoranckich z zakresu nauk o zarządzaniu mogą w pewnym stopniu skorygować to wstępne nastawienie kandydatów, ale niewątpliwie ma ono bardzo duży wpływ na dobór tematyki rozpraw doktorskich i cele projektów badawczych, które są ich podstawą.

PIŚMIENNICTWO

- Bieniok H.** 2013. Portret naukowo-badawczy i kompetencyjny kandydatów na studia doktoranckie. Studium przypadku, w: Modele kształcenia na studiach doktoranckich w dziedzinie nauk ekonomicznych. Red. K. Jędralska. Katowice, Wydaw. UE w Katowicach, 169–180.
- Borusiak B.** 2013. Instrumenty kształtowania skuteczności kształcenia na studiach III stopnia, w: Modele kształcenia na studiach doktoranckich w dziedzinie nauk ekonomicznych. Red. K. Jędralska. Katowice, Wydaw. UE w Katowicach, 75–86.
- Gołomska E.** 2013. Ważniejsze przesłanki budowy modelu studiów doktoranckich w zakresie nauk ekonomicznych, w: Modele kształcenia na studiach doktoranckich w dziedzinie nauk ekonomicznych. Red. K. Jędralska. Katowice, Wydaw. UE w Katowicach, 15–28
- Kozarkiewicz A., Łada M.** 2011. Teoria rachunkowości zarządczej-pięć kluczowych mitów. Pr. Mater. Wydz. Zarządz. UGdań. (1/2), 167–175.
- Lisiecka K.** 2013. Rola kadry naukowo-dydaktycznej w formułowaniu problemów badawczych w dyscyplinie nauk o zarządzaniu, w: Modele kształcenia na studiach doktoranckich w dziedzinie nauk ekonomicznych. Red. K. Jędralska. Katowice, Wydaw. UE w Katowicach, 151–159.
- Malaga K.** 2013. O pożądanym modelu kształcenia na studiach doktoranckich w dziedzinie nauk ekonomicznych w ramach dyscypliny ekonomia, w: Modele kształcenia na studiach doktoranckich w dziedzinie nauk ekonomicznych. Red. K. Jędralska. Katowice, Wydaw. UE w Katowicach, 87–100.
- Modele kształcenia na studiach doktoranckich w dziedzinie nauk ekonomicznych.** 2013. Red. K. Jędralska. Katowice, Wydaw. UE w Katowicach.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 marca 2015 r. w sprawie sposobu podziału dotacji z budżetu państwa dla uczelni publicznych i niepublicznych.** DzU z 2015 r., poz. 463.
- Różański J., Szychta A.** 2013. Doświadczenia z kształcenia doktorantów na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego, w: Modele kształcenia na studiach doktoranckich w dziedzinie nauk ekonomicznych. Red. K. Jędralska. Katowice, Wydaw. UE w Katowicach, 59–74.
- Strużyna J.** 2013. Wspólnota „w biedzie” studentów III stopnia. Reminiscencje, w: Modele kształcenia na studiach doktoranckich w dziedzinie nauk ekonomicznych. Red. K. Jędralska. Katowice, Wydaw. UE w Katowicach, 160–168.
- Thietart R.A. i in.** 2001. Doing management research. A comprehensive guide. London, Sage.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym.** DzU z 2012 r., poz. 572, z póź. zm.

